

Stalna prizadevanja ZSSR za uspeh ženevske konference

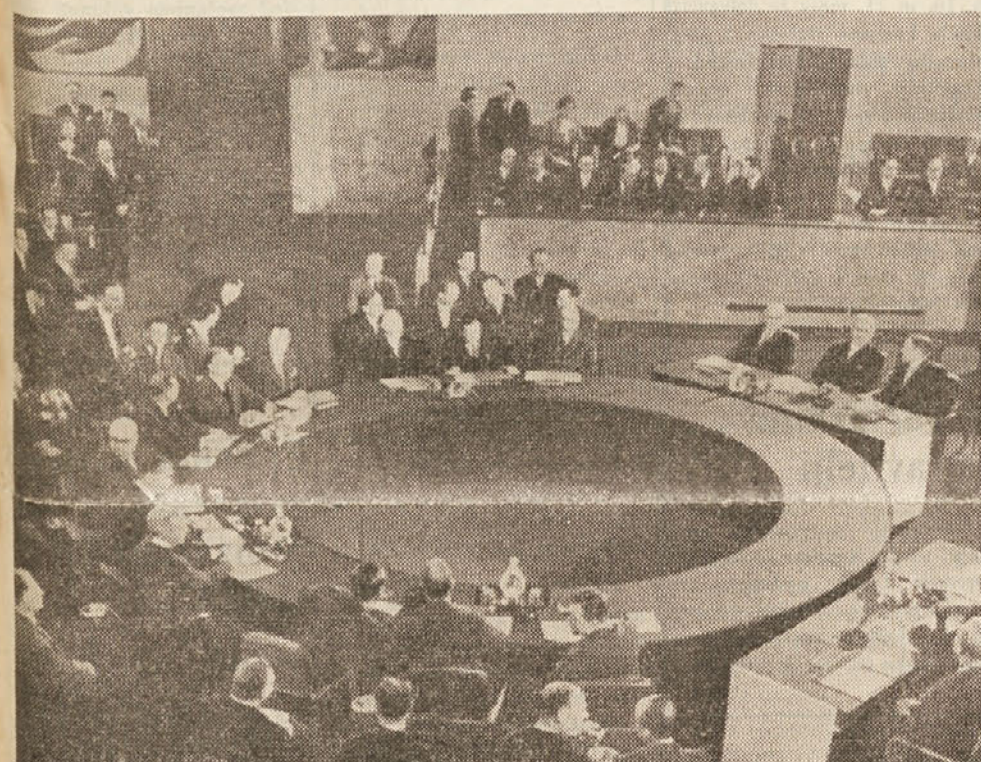
Dozornost svetovnega javnega mnenja je še enkrat obrnjena na Ženevo, kjer zasedajo od 11. maja zunanji ministri štirih velikih držav Amerike, Velike Britanije in Francije ter obeh Nemčij. Po skoraj mesecu dni odkar razpravljajo v Ženevi o problemih, ki so odločilne važnosti za bodočnost Evrope, je treba pa na žalost ugotoviti, da do danes še ni prišlo do takih rezultatov, ki bi lahko dovela pomirili zaskrbljenost narodov Evrope, sprilo stalnih sovražnih imperialistov z atomskim uničevalnim orožjem. Kljub vsemu, pa je že od vsega začetka pozitivno dejstvo, da je bila na konferenco pooblašena poleg Zahodne Nemčije tudi Demokratična republika Nemčije, čeprav so skušali zahodnjaki na vse načine preprečiti njen dostop k razgovorom. Tako so se morale ZDA, Velika Britanija in Francija, kot tudi Zahodna Nemčija, pač sprijazniti s stvarnostjo, da priznati dejanski obstoj DR Nemčije in vlogo, ki jo mora imeti pri razvoju razgovorov.

- Rešitev problema Berlina osrednja točka razprav v Ženevi
- Zadnji predlogi Gromika in stališče zahodnjakov

kot tudi na splošnem političnem pozorišču. Priznanje DR Nemčije s strani zahodnjakov je brez dvoma prvi videv uspeha stvari miru. Omeniti je treba še, kar ima gotovo svoj pomen, da so prišle zahodne velesile na ženevsko konferenco vse prej kot pa enotne v pogledih. Razprtje in različna stališča, ki so prišla v teh tednih do izraza med ZDA, Veliko Britanijo, Francijo in Zahodno Nemčijo lahko samo dokazujejo globoko krizo vojnohujske politike NATO. V okviru teh sporov, ki razdvajajo zahodne velesile pa doživlja skrajna nepopustljivost Adenauerja in De Gaulla vedno večji neuspeh. Zaključena politika nemškega revansizma in francoskega krvavega kolonializma pa je deležna vsestranske podpore italijanske demokristjanske vlade. Ministrski predsednik Segni in zunanji minister Pella sta z vso dušo na strani Adenauerja in De Gaulla in ves italijanski reakcionarni tisk navdušeno pozdravlja vsako njihovo nepopustljivo stališče ter že v naprej prorokuje neuspeh ženevske konference. Bedasta zunanja politika demokristjanske vlade, ki je z obema rokama in brez vsakega pomisleka na težke posledice sprejela ameriške atomske izstrelke, je še enkrat onemogočila, da bi se Italijanska republika lahko pozitivno vključila v okvir prizadevanj za mirno rešitev med-

narodnih vprašanj, kot je n. pr. problem Berlina, podpis mirovne pogodbe z obema Nemčijama, prepoved atomskega orožja, itd. Kar se tiče pomanjkanja pozitivnih rezultatov na konferenci v Ženevi, je treba vso krivdo pripisati nepopustljivosti zahodnjakov, ki se omejujejo na poslošene izjave v zvezi s sovjetskimi predlogi in ne kažejo na ta način dobre volje, da bi prišlo do pozitivnih zaključkov. Sovjetska zveza predlaga naj se Berlin proglasi za svobodno mesto, ki naj bo pod nadzorstvom OZN in štirih velesil. Te dni je to Gromiko in še druge dodatne predloge in sicer naj bi se namesto čet štirih velesil poslalo v Berlin čete nevtrálnih držav. ZSSR je pripravljena svačeno zjamčiti, da se vzhodne države ne bodo vmešale v notranje zadeve zahodnega Berlina. ZSSR predlaga nadalje podpis mirovne pogodbe z obema Nemčijama, ki naj se nato dometita glede združitve. O berlinskem vprašanju in mirovni pogodbi naj se razpravlja ločeno od ostalih vprašanj, kot je vprašanje nemške združitve in evropske varnosti.

Zahodne velesile pa hočejo, da bi ostal Berlin še razdeljen in pod ločeno kontrolo, ker da je treba naprej združiti Nemčijo. Zato tudi niso pripravljeni sprejeti predloga mirovne pogodbe z obema vlada. Po njihovem je treba vprašanje nemške združitve povezati z vprašanjem glede omejitve oborožitve. Spritko takih nemogočih stališč zahodnjakov, ni seveda mogoče niti najmanj predvidevati kakšni bodo zaključki in rezultati ženevske konference, čeprav se nekateri krogi že danes veselijo neuspeha. Od rezultata, ki bi bilo eventualno doseženo v Ženevi, je seveda odvisno ali bo prišlo do vrhunčega sestanka državnih poglavarjev štirih velesil.

Slovenci in Slovenke vpišite se v KPI!

Slovenci, ki živijo v mejah Italije, ne morejo pričakovati od Segnije vlade, ki se je povezala s najreakcionarnejšimi strankama fašistov in monarhistov, da bi uresničila in spoštovala osnovna načela prave narodne manjšine. Komunistična partija Italije je takoj obsodila protiljudsko politiko te vlade. Razkrinkala je tudi posledice te politike, ki zastružujejo položaj, tako v gospodarskem, kot v vsem javnem življenju države. Se nobena rimska vlada ni pokazala pravega razumevanja za tržasko potrebo, za tržasko delovno ljudstvo. Protiljudska politika Segnije vlade je še bolj prizadela tržasko Slovence, ki so etnično skupnost, ki živi v Italiji, ker še do danes ni priznala narodne enakopravnosti in ne izvaja VI. člena republiške ustave, ki jamči enakopravnost vseh državljanov. Se vedno se vodi politika narodnega zapostavljanja in porajevanja. Toda petindvajset let boja proti fašističnim zatiralcem, ki so za Slovence vodili skupno s Komunistično partijo Italije prava vsemu svetu, kako drago je slovensko ljudstvo plačalo obrambo narodnih pravic. V tej legendarni in junaki boji si je Komunistična partija Italije, kot dosledna internacionalistična partija, prva zavela za pravice, ki smo jih terjali danes v ki jih terjamo tudi tedaj. V boji za te pravice so komunisti svetel vzgled vsem, ki se borijo za napredek in enakopravnost vseh državljanov. Slovenski rojaki kot Jože Stehrič, Pinko Tomažič, Riko Malalan in nešteto drugih komunistov, ki so se borili za pravice in narodni obstoj Slo-

vencev, so videli da je Komunistična partija, ki je najodločnejši pobornik prave vsega delovnega ljudstva, na pravilni poti, ker se zavzema za enotnost in bratstvo med tu živječimi narodoma, ker je zagovornik enotnosti delavskega razreda in vsega delovnega ljudstva. Ta enotnost je edino jamstvo za izvajanje nacionalnih in kulturnih pravic slovenskega naroda in za socialno osvoboditev vsega delovnega ljudstva. Videli so, da rešitev narodnostnega vprašanja slovenske skupnosti se lahko doseže z edinim pravnim zaveznikom slovenskega zatiranega ljudstva t. j. z italijanskim proletariatom, z aktivno udeležbo v KPI. Komunistična partija je slovenskemu ljudstvu dala jamstvo in največjo oporo v njegovem boju za enakopravnost. Zato, da ne bi Slovenci postali ponovno žrtve reakcionarne politike rimske vlade, je potrebno, da razširimo in učvrstimo partijo, ki štiti Slovence pod Italijo, ki se bori za narodnostne pravice in pravice delovnega ljudstva, za mir in blaginjo. Slovenci in Slovenke, ki želite, da bi naš narod postal enakopraven in se razvijal, vključite se v Komunistično partijo Italije, ki je od svoje ustanovitve štela pravice, ki jih terjamo v svoji svesti in pravični zahtevi.

MARIJA BERNETIC

Zmaga v Romansu

Na nedeljskih volitvah za nov občinski svet občine Romans ob Soči, si je lista «Avto-

nomije in obnove», ki so jo sestavljali komunisti in socialisti zopet priborila občinsko upravo. Omenjena lista je prejela 1006 glasov, medtem ko jih je lista Krščanske demokracije prejela 897. V občini Villesse pa je levice izboljšala položaj v primeri z volitvami 25. maja lani. Stevilo glasov je naraslo od 320 na 330, medtem ko je Krščanska demokracija izgubila 75 glasov. Poslanec Vidali je skupno z drugimi poslanci KPI in socialistom Marangone predložil te dni v poslanski zbornici naslednjo resolucijo z zahtevom za juridično priznanje slovenskih šol: «Poslanska zbornica, upoštevajoč juridične in materialne pogoje v katerih deluje javno šolstvo s slovenskim učnim jezikom, medtem ko znova potrjuje obveznost za izvajanje določb ustave Italijanske republike, ki jamči zaščito narodnih pravic jezikovnih manjšin, poziva vlado naj čimprej poskrbi za juridično ureditev šolskih ustanov s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem ozemlju ter v goriški in videmski pokrajini».

Zmaga levičarskih sil v Ravenni

V nedeljo so bile v pokrajini Ravenna volitve za nov pokrajinski svet. Kot pred tremi tedni na deželni volitvah v Aotski dolini, tako beležijo predne ljudske sile tudi v Ravenni lep uspeh, ki je prišel za demokristjane in njihove zaveznike povsem nepričakovno. KPI in PSI sta pridobila skupno 10.000 glasov v primeri z volitvami leta 1957 in imata tako absolutno večino, ker sta pridobila 52% glasov, v primeri z 49% iz leta 1957. Vidno napredovanje ljudskih strank je tembolj pomembno če upoštevamo masovni poseg cerkvenih oblasti v volilno kampanjo in če poleg tega upoštevamo se dejstvo, da so precej spremenili območje nekaterih volilnih sedežev ter da so za to bitko demokristjani napravili pravcati blok z socialdemokrati, republikanci, liberalci in fašisti. Volilni rezultati, ki sta jih dosegli KPI in PSI v nedeljo v Ravenni dokazujejo pravilnost politike medsebojnega tesnega sodelovanja med obema delavskima strankama, ki ga naša partija vedno zagovarja. Enotnost med KPI in PSI je dala v Ravenni v desetih letih pozitivne sadove. Od leta 1948 ko sta imeli ob delavski stranki 46,65%, sta do leta 1956 dosegli 49%; leta 1958 pa sta imeli že absolutno večino, čeprav je bila s 50,05% še precej šibka. Danes pa je ta večina (52%) prav po zaslugi pravilne politike bratskega sodelovanja že dovolj trdna. Ko že govorimo o zmagih ljudskih sil, naj omenimo še sijajno zmago na zadnjih deželni volitvah v Aotski dolini, kjer je prejela lista «Union Valdotaínez» 51,98% glasov. Na tej listi so nastopili komunisti, socialisti in socialdemokrati. V samem mestu Aosta je omenjena lista dobila 8.903 glasove, skupna lista demokristjanov, liberalcev in fašistov pa 6.972 glasov.

V nedeljo 7. junija ob 9.15 bo v gledališču «Verdi» v Miljah (ki je bilo dano vljudno na razpolago)

deželna skupščina ljudskih predstavnikov

«za obnovo in avtonomijo krajevnih ustanov v avtonomni deželi Furlanija-Juljske krajine».

Na skupščini bo predsedoval senator

Giacomo Pellegrini

Miljski župan

Giordano Pacco

bo imel uvodno poročilo. Sledila bo diskusija.

Skupščine se bodo udeležili parlamentarci, župani, pokrajinski in občinski komunistični svetovalec iz vse dežele.

Zasedanja se lahko udeležijo vsi državljani.

V popoldanskih urah bo v Ljudskem domu pri Sv. Barbari (Milje) ljudska veselica na čast udeležencev deželne skupščine.

DEŽELNI KOMITE K.P.I.
ZA FURLANJO-JULJSKO KRAJINO

Govor poslanca Vidalija v poslanski zbornici proti znižanju proračuna za naše področje

V zvezi z občutnim znižanjem proračuna, ki je vzbudilo v vseh tržaskih krogih veliko nezadovoljstvo, je naš poslanec tov. Vidalij takoj iznesel v parlamentu gorje vprašanje. V teku diskusije v poslanski zbornici o državnem proračunu za leto 1959-60 je imel tov. Vidalij govor, ki ga objavljamo: «V uvodnem delu proračuna za finančno dobo 1959-60 se je določilo znižanje 10 milijard za sklad, ki ga je treba določiti za potrebe Tržaškega ozemlja. Pravi se, da je predlog za znižanje v zvezi s predvidenimi manjšimi potrebami. Drastično in nepopolno rezanje skla-

- ◆ Lažna teza o „predvidenih manjših potrebah“
- ◆ Igra s 45 milijardami

da je vzbudilo veliko zaskrbljenost med tržaskim prebivalstvom, ki je ostalo razočarano in se čuti varano ter smatra zornji predlog kot izdajstvo že večkrat iznesenih obljub. V proračunu se trdi, da bo ustanovljen «nov poseben sklad» 6,3 milijarde lir za javna dela na Tržaškem ozemlju, v Furlaniji in Juljski krajini. Na ta način se skuša dokazati, da znaša znižanje proračuna dejansko 3,7 milijard lir.

Tak postopek in tako predstavljanje stvari, je globoko žaljivo za prebivalstvo, ker se opira na pravečo prevaro. Nikakor ni res, da se ustanovi «nov poseben sklad» za javna dela, pač pa je res, da predstavlja gorjnih 6,3 milijard lir le tretji obrok financiranja za leto 1959-60 in sicer na osnovi dobrih znanega zakona o 45 milijardah. Toda omenjeni zakon je bil izrednega značaja, ker bi moral biti kot pomoč države Tržaškemu ozemlju, da premosti težko krizo, ne oziroma na redna nakazila za avtonomni proračun Tržaškega ozemlja. V prvem členu zakona od 21. marca 1958 se je določilo, da je «poleg stroškov, ki jih bo državna uprava financirala iz svojih proračunov, avtoriziran še izdatke 45 milijard lir...» itd. itd.

To pomeni, da niso nakazila na osnovi zakona o 45 milijardah noben izredni ukrep, kot je bilo svačeno izjavljeno, marveč se ta znesek odbije od avtonomnega proračuna za Tržaško ozemlje, kar resno prejudicira normalne potrebe Trsta in njegovega področja. S tem se občutno znižajo nakazila, čeprav se Trst nahaja v težkem položaju, ki ga karakterizira izredno resna kriza.

Toda to še ni vse! Javna dela ki bi se morala izvršiti s 45 milijardami, to je na osnovi zakona od 21. marca 1958, bo del izvršena v teku leta 1961 večinoma izven Tržaškega ozemlja. Načrt predvideva ojačanje železniške proge Trst-Videm-Trbiž in razširitev postaje Trst-Campo Marzio (za znesek 10 milijard), gradnjo novega železniškega tira med Sv. Ivanom ob Nadiži in Sredipoljem (za 10 milijard), ureditev državne ceste za Ponteho (za 6 milijard); prispevek 6 milijard za avtocesto Trst-Mestre, z odepitvijo Palmanova-Videm. Gre torej za dela, ki

Ob zaključku obiska sovjetske delegacije v Albaniji, ki ji je načeloval tov. Nikita Hruščev, je bila te dni podpisana v albanski prestolnici skupna deklaracija, ki je po svoji vsebini in postavljenih predlogih važna tudi za naše področje. V deklaraciji je namreč izneseno stališče socialističnega tabora do postavljanja raketnih oporišč v Italiji in Grčiji, kot tudi stališče do vseh mednarodnih problemov, od Nemčije pa do prenehanja jedrskih poskusov in sklenitve nenapadnega pakta med socialističnim in kapitalističnim taborom. Deklaracija poudarja obenem voljo vlad ZSSR in Albanije za pozitiven razvoj meddržavnih odnosov z Jugoslavijo. Se posebej važnosti in pomena pa je nedvomno predlog, ki sta ga svačeno postavili prva dežela socializma in LR Albanija za ustanovitev na Balkanu in na Jadranu «področja miru», to je področja brez atomskih oporišč ter sklicanje konference poglavarjev držav balkanskega polotoka. Uresničitev

Za ustanovitev „področja miru“ na Balkanu in Jadranu

- Stvaren predlog ZSSR in Albanije
- Demokristjani zavračajo ponujeno roko

predlogov, ki sta jih dali ZSSR in Albanija bi brez dvoma znatno ublažila stanje napetosti, ki je nastalo spritno odločitve italijanske vlade glede gradnje oporišč za atomske izstrelke in spritno namena grške vlade, ki je pripravljena sprejeti za svoje ozemlje podobno odločitev kot vlada Segnije. Ustanovitev «področja miru» na Balkanu in Jadranu bi odvrnila od naših krajev preteto nevarnost atomskega uničenja, obvarovala bi življenje milijonov ljudi in bi pozitivno vplivala tudi na gospodarski sektor, ki je posebno pri nas krvavo potreben vzdušja pomiritve ter varnosti. Dočim ni še uradnih komentarjev s strani zainteresiranih vlad Jugoslavije in Grčije, je pa ves italijanski reakcionarni

in klerikalni tisk takoj zavrnil ponujeno roko pomiritve in označil miroljubno pobudo ZSSR in Albanije kot «grožnja» proti Italiji in «propagandni manever komunizma». Klerikalna vlada Segnije hoče ostati zvesta za vsako ceno — tudi za ceno življenja svojih državljanov — atlantski politiki, ki je proti vsaki pomiritvi in popuščanju napetosti. Zaradi protikomunistične bedaste zakrknjenosti vladajočih krogov mora torej Italijanska republika še enkrat tvegati, da ostane izven pobud in prizadevanj, ki težijo k ustvaritvi oziroma večjega medsebojnega zaupanja in pomiritve.

Toda klerikalna vlada ni pri tem računala z voljo italijanskega naroda, ki je do grla sit vojnih pustolovčin in si vroče želi mir, ker je to danes edini pogoj blaginje in procvita republike. To velja v enaki meri tudi za prebivalstvo našega področja, ki ima danes bolj kot kdaj koli vse interes, da se tu pri nas končno ustvari tako vzdušje, ki bo omogočilo razvoj naše industrije, trgovine in pomorstva. In prav zaradi tega je pobuda ZSSR in Albanije za ustvaritev «področja miru» na Balkanu in Jadranu neocenljive važnosti za nas vse, ker se v to področje vključujejo tudi naši kraji.

Ustanovitev takega področja je seveda odvisna od zainteresiranih vlad, katerim je bil predlog postavljen; toda odvisna je tudi od volje ljudstva, odvisna je od njegove mobilizacije okrog zahtev, ki naj — v našem primeru — prisili italijansko vlado na sprejetje pozitivne in splošno koristne miroljubne pobude ZSSR in Albanije.

Prihodnja številka
„DELA“ izide v
petek 19. junija.

Patrijarh Aleksej za mir

«Pravoslavna cerkev smatra za svojo dolžnost narediti vse kar je v njeni moči, da se prepreči ponovitev tragedije Hirošime», tako je izjavil moskovski patrijarh Aleksej na zasedanju sovjetskega odhoda partizanov miru. Patrijarh Aleksej je v svojem govoru poudaril, da nadaljevanje z atomskimi poskusi ustvarja položaj, ki ugroze upravljanje v nevarnost mir v svetu.

Deželna skupščina ljudskih predstavnikov

Prva deželna skupščina ljudskih predstavnikov, ki bo v nedeljo dopoldne v Miljah spadal v okvir demokristjanske sile, ki jim je res pri srcu, da pride končno do ustanovitve avtonomne dežele Furlanija-Juljske krajine, kot to predvideva republiška ustava. Kot poročamo na drugem mestu se bodo udeležili skupščine komunistični poslanci in senatorji, župani, pokrajinski in občinski svetovalec iz Trsta, Gorice, Vidma in Pordenona. Po uvodnem poročilu, ki ga bo imel miljski župan Pacco se bo razvila diskusija, v kateri bodo obravnavali vprašanje ustanovitve dežele in avtonomije krajevnih ustanov v okviru bodoče deželne tvorbe. Zaključke bo podala poslanec Natoli in senator Minio. Skupščina ljudskih predstavnikov bo proučila vprašanje posledice, ki so nastale zaradi neustanovitve dežele Furlanija-Juljske krajine. Težke po-

sledice občuti še posebno v sedanjem kritičnem gospodarskem položaju vse prebivalstvo pokrajini, ki spadajo v okvir bodoče dežele in te posledice občutijo tudi občinske in pokrajinske uprave, ki lahko dosežejo res demokristično avtonomijo le v sklopu nove dežele, katero bodo uredili demokristični zakoni. Udeleženci nedeljske skupščine pa bodo razpravljali tudi o bodočih pobudah, ki bi bile potrebne zato, da se okrog zahtev za ustanovitev nove dežele mobilizira vse javno mnenje in da se z družinimi močmi prisili vlado v Rimu na uresničitev slovenske ljudske zahteve. Skupščina ljudskih predstavnikov bo proučila vprašanje posledice, ki so nastale zaradi neustanovitve dežele Furlanija-Juljske krajine. Težke po-

KULTURA IN ZNANOST

Žeja

JORGE ICAZA

Jorge Icaza je po rodu Ekvadorec in živi v mestu Quito. Znan je kot odločen borec za izboljšanje življenjskih razmer ekvadorskih Indijancev. Napisal je že več povesti, romanov in dram. Med njegova najbolj znana dela spadajo »Barro de la Sierra«, »Huasipungo« in »Flagelo«. V slovenščino je preveden njegov roman »Mešanci«.

Nas potnike prematava po avtobusu. Razdaljo merimo na sunke. »Se dve milj,« pravi šofer in ustavi vozilo.

»Tu morate zajeti vodo, kajti višje gori je ni,« pravi poljski delavec, ki pozna to pokrajino.

Motor spet zabrni in poira beli trak ceste. Stirje orožniki, dva poljska delavca, dva šoferja in jaz si naporno vožnjo lajšamo tako, da se ob slikah gorske pokrajine, ki plešejo okoli nas s hitrostjo šestdesetih kilometrov na uro, spominjamo dogodivščin iz tabornega življenja.

Spomini nas vodijo k cilju vožnje, h kraju, kakršnega sem bil spoznal, ko sem bil še otrok. Preproste kolibe, nizke hiše, cerkveni zvonik, vaški trg s trgovino senore Conche. Agavove žive meje spajajo posamezna zemljišča in obenem del celotno ozemlje na male zaplate.

Vozilo se nenadoma ustavi. Skoro mi je postalo slabo. Nisem več mislil na spomine. Pred menoj se razprostira mračno in zapuščeno negostoljubno pogled. Pred dvajsetimi leti je bil kraj čisto drugačen.

»Vas je še daleč,« nam pojasnjuje delavec, ki je slučajno prišel mimo.

»Ali ste bili v mestu?« ga vprašam.

»Da. Nakupoval sem, za ves teden. Tu ne zraste ničesar.«

»To pa bo malo prehud. Dobro vem, kako rodovitna je ta dežela,« mu odgovorim.

On pa mi odvrne: »Ne, ko je res bila rodovitna. Sedaj pa ni več, ker ni dovolj vode.«

»Kako — ni vode?«

»Ni je. Sedaj imamo tomo.«

Orožniki mi pojasnejo, kaj je tomo. Povedo mi, da je to vodni zbirnik in dodajo, da bi morali biti vaščani ponosni nani.

Razumel sem, da nekaj ni v redu in da morajo orožniki stražiti ta nabitnik, kajti sicer bi ga domačini podrli.

Odšli smo po ozki stezi. Orožniki se nadalje povečujejo prednost, ki jo ima baje nov način razdeljevanja vode za vaščane in za velposesnike doli v dolini. Nenadoma začujem šumenje reke, ki se valji z gora. Velik cementni zbirnik zajema valovje in kroti njegovo nemirnost. Zbirnik ima dva odtoka, prvi je velik in mogočen kot bogataš, drugi pa majhen in slaboten kot dete siromaka.

»Ta tukaj pripada posestvu,« pravi orožnik in pokaže na veliko strugo.

»In mala?« vprašam poglavlje, ko opazim drobno nit, ki se vije pod stezo.

»Tale? To vodo gospod blagohotno poklanja vaščanom, da ne pomro od žeje.«

»Ta kanec vode za več kot dva tisoč ljudi?« vprašam.

»Saj so vaščanoma le Indios,« poudari eden izmed orožnikov.

»Da, Indios,« pritrdijo ostali in preden utegnem kaj pripomniti, nadaljujejo: »Vse je točno preracunano. Ko bi Indijancem nekakega dne šinilo v glavo, da bi namakali svoja polja, bi pomrli od žeje.«

»Toda voda je vendar vedno pripadala vsem vaščanom.«

»Senor Panchito se je pritožil pri vladi in ta mu je priznala, da je izvirnik njegova last. In sedaj jim gospod Panchito daje toliko, kot je potrebujejo za pitje.«

»Seveda. Toliko, da ostanec pri življenju in da kupujejo pri njem koruzo, krompir, jecmen, deteljo in vse pridelke, ki jih ne morejo več pridelovati na lastnih poljih, ker jim je odvzel vodo, ta podlež!«

Orožniki ne vedo kaj reči.

Nisem se mogel upreti skušnjavi. Rodovitnost gorske pokrajine je v resnici prešla na nižino, ki jo pahljačasto obdajajo gore. Nad nižino, skoro ob naših nogah ležijo polja in travniki. In odtod se dviga proti nebu žeja.

Vas je žeja, polja prav tako. Iz zemlje se dvigajo drevesa kot izsušeni jeziki. Vseposod sama žeja, ki se zdi že nalezljiva...

»Indijanci morajo vendar pomreti od žeje, saj je kot v puščavi,« sem hotel nadaljevati, pa me prekinde orožnik, rekoč:

»To pa ne senor, saj imajo vodo, ki jim jo je naklonil senor Panchito.«

»Da ne pocrkajo od žeje, kaj ne? Dobri odjemalci so mu pri srcu!«

Orožnik me ne razume in mrmra:

»Mrzlico imajo pa le za vratom.«

Tu srečamo Indijanca, ki nosi deteljo. Vprašam ga:

»Ali prihajaš s posestva?«

»Da, senor.«

»In ali si kupil to-le deteljo?«

»Da, senor.«

»In zakaj je ne pride laš na svojem polju?«

»Ne morem je pridelati, senor.«

Imel sem vtis, da je hotel še nekaj reči, toda... ko je dvignil svoj potni obraz, in opazil moje svetlorjave lasje, elegantno obleko in bele roke, ga je nekaj posvarilo pred odkritostjo zaupljivosti. Delal se je, kot da me ne razume, kot da ve, da bi njegove besede zbudile pri belcu samo posmeh.

»Tu se poraja mrzlica, ki je prej ni bilo,« razlaga eden izmed orožnikov. Drugi bi rad bolje vedel in pravi: »Ne! Tu razsaja mrzlica od tedaj, ko so vaščani razsrdili devico!«

»Kakšno devico?« se pozanimam.

»Devico mostov, krajevo zaščitnico. Niso ji, kakor se spodobi, priredili proučenja,« pripoveduje in iz obraza mu seva prazno-verje.

Iz bojazni pred malarijo pobegnemo pred moki in se napotimo v vas. Ob poti stoji slama-ta koliba, iz katere je slišati tiho ječanje. Obstane.

»Ste slišali? — Morda pijan Indijanec prepeva svojo ženo?«

»Ne!« odvrne orožnik, Mrzlica jo tepe!«

Vstopimo. Obda nas pol-mrak. Prvo kar opazim v kolibi, je dvojce črnih, sr-ditih otroških oči. Zdi se, da se drse po tleh kot dvojce žarečih oglev. Majhen deček, rjav kot zemlja, me ročeče gleda in prosi vode. Oziram se dalje in odkrijem malo Indijanko, ki čepi v kotu in se tresne kot šiba na vodi. Premikajo se samo njeni zobice in zdi se, kot da bi žvečili mrzlico.

»Kje imate vodo?« vprašam.

»Je ni več!«

»In kje so starši?«

»Na posestvu!«

Nekdo me vleče za hla-čnico in me prosi z zgo-čimi besedami: »Vode!«

»Seveda, vso vodo ste naenkrat pogoltnili!« zavpije orožnik.

»Kje naj vzamemo vo-do, dečko, ko je pa ni niti kapljice?« vprašam po-trto. Deček pa me ne po-sluša; mrzlica tudi zanj nima nobenega sočutja.

»Počakati morate, da se vrnejo starši in vam dajo vaš del vode, ki jo po-sestnik popoldne deli vaščanom.«

Ranam žeje so take to-lazbe kot žareča železa, ki zabadajo mučenega in ga navdajajo z željo, da bi se vrgel po tleh in se zvi-jal v krčih. Deček nas še kar naprej vodi v solzav: »Vode! Vode!« Hočem ga prepričati, da je vsako razburjanje brez pomena. Morda tudi on meni tako, toda jaz ga ne razumem. Natančno na vem, kaj ho-če. Rad bi mu povedal, da nisem kriv, toda nekaj me obtožuje v notranjo-sti. Slepa jeza se dvigne v meni, ker sem tako ne-koristen in brez moči. Nezmožno postaja. Sedaj kričita oba otroka in pro-sita vodo. Ne vem kaj naj bi storil. Pograbim sem o-rožnika in jo odvlekel iz kolibe, rekoč: »Gresta! Ali se morda ne čutita so-kriva?«

Potem pobegnem.

Tu žeja muči vse: Indi-jance, moskite, mrzlico...

Tržaški Kras v preteklih stoletjih

▲ Že leta 600 po našem štetju so prebivali Slovenci na Krasu

▲ Tuja politična oblast in val nesvobode v srednjem veku

▲ Današnja stvarnost

V zadnjem času se mnogo govori in piše o našem kmetijstvu. Razne ustanove in posamezniki se zanimajo, za poživitev kmetijstva na Tržaškem, toda vladajoči krogi nimajo nobenega razumevanja za to vprašanje. Še pred nedavnim je eden izmed ministrov rimske vlade izjavil, da je kraški svet na Tržaškem kot nalašč ustvarjen za vojaške vaje. Po drugi strani pa smo priča stremljenju gori omenjenih krogov, da kraški področjem Tržaškega ozemlja popolnoma spremene svoj nekdanji značaj in oblike.

Ozemlje na katerem je še pred nekaj desetletji prebivalo samo slovensko kmečko prebivalstvo, je danes narodno mešano ozemlje, s kmetijstvom pa se bavi samo en del tega prebivalstva.

Ni namen tega sestavka, razglabljati vprašanja o kmetijstvu, pač pa želimo našim bralcem posredovati nekaj zgodovinskih obrisov iz preteklih časov našega Krasa in njegovega prebivalstva.

Poljedelstvo glavno opravilo Kraševcev

Zgodovinsko je dokazano, da so že leta 600 po n. št. slovenski kmetje živeli na Krasu. Pred prihodom Slovencev so na tem ozemlju prebivala razna ilirska plemena in kasneje rimljanski kolonisti. Ti prebivalci so živeli strojevo in utrjenih gradov in v naseljih, ki so nastala ob vojaških postojankah. Na kraškem svetu so se v tistih časih razprostirali skoraj neprodorni gozdovi. Šele slovenski prebivalci so skrbili površino teh gozdov in so ob novih razmerah številnih naseljih uredili rodovitna polja, očistili pašnike, nasadili sadno drevesje in trte.

Ko so pred dobrimi tridesetimi in pol stoletji prišli Slovenci na Kras, tako trdi priznani zgodovinar Milko Kos, je bilo poljedelstvo njihovo glavno opravilo, poglaviti vir njihovega materialnega obstanka. Po socialnem položaju so bili jedro tega poljedelskega prebivalstva, ki se je naselilo po Krasu, prvotno svobodni ljudje. Porazdeljeni so bili v župe, katerim so načelovali župani. Toda tudi kraški človek je moral v teku stoletij iti, kot ostala staroslovenska družba, skozi razvoj, ki je to družbo v marsikaterem pogledu s časom diferecial. Tuja politična zavladala je zanesla tudi v naš kmečki razred močnejši val nesvobode. Svobodni kmetje so se začeli ločiti od nesvobodnih. Tuja gospoda, posvetna in cerkvena, si je tudi na tej zemlji uredila zemljiška posestva z večjim ali manjšim številom podložnih kmetov. Nekoč svobodni kmetje so postali pravcati sužnji. Gospoda se je najprej polastila njihove zemlje, nato pa jim jo dajala v najem in jih povsem svojevoljno selila iz kraja v kraj. Da je bilo tako, nam po-

dajali desetino, opravljati tlako in opravljali druge služnosti. Tudi naziv območja, ki je spadalo pod enega župana se ni spremenilo. Še nadalje se je to območje imenovalo župa. Zelo stare župe so bile v Stivanu, Mavhinjah, Šempolaju, Repnu, Zgoniku, na Opčinah in na Proseku.

Gospodarske enote v vseh pa so bile kmetije. Te so bile lahko »cece«, lahko pa tudi »polovčene« ali »četrtinske«. Obstajale pa so tudi takime, novane kajžarije. Kajžariji, ki so delali na kmetijah kot dnanariji, so si sčasom, — toda s privoljenjem gosposke — učili stili nekaj gmajne in na njej uredili nekaj njiv in travnikov. Toda ostali so še nadalje kajžariji in jih niso prištevali med grantarje. Kmetje so merili po dnah, t. j. po obsegu zemlje, ki jo je mogče obdelati s parom volov v enem dnevu. Na našem Krasu je večina kmetij obsegala osem dnah.

Kmetje so plačevali davek deloma v denarju in deloma v blagu, t. j. žitu, domačih živilih, jajcih, maslu, siru, vinu, in senu; kmetje iz vasi v obmorskem pasu med Trstom in Devinom so morali dajati tudi oljčno olje, saj so na tem področju tedaj obstajali zelo lepi oljčni nasadi. Razen davkov, ki so jim morali kmetje plačevati posvetni gosposki, so obstajale še druge dajatve, n. pr. cerkvi.

V srednjem veku je prišlo v več krajih tudi do tega, da je tuja gospoda oddajala zemljo v zakup tujeim. Tako so na nekaterih povsem slovenskih ozemljih nastali otoki z nemškimi prebivalstvom. Na našem Krasu ni prišlo do ustitavitve takih narodnih otokov, saj so se tu naselile samo posamezne družine, ki pa so se sčasom slovensile. Na izvor teh družin se danes kažejo razni neslovenski priimki. Šele za čas turških napadov se je naselilo na Krasu večje število, večinoma hrvatskih družin.

Tudi v tistih časih so slovenski kmetje ohranili svoje domače župane, katere so sami izvolili in jih je gosposka potrdila. Toda vloga županov se je v tistih časih bistveno razlikovala od vloge v prejšnjih časih, ko so bili kmetje še svobodni gospodarji svoje zemlje. V glavnem so bili župani nekaki posredniki med gosposko in kmeti in so morali skrbeti za to, da so podložni kmetje vestno opravljali naloge, ki jih je naprtila gosposka, to je, da so plačevali davke.

Veliko breme: tlaka

Običajno breme je bila tlaka. Kmetje so morali brezplačno delati na zemljiščih ki so bili pod upravo gosposke. Tu so morali kositi, žeti, grabiti, orati, okopavati itd. nadalje so morali za gospodo sekati in vezati drva, hoditi kot priganjenci na lov, popravljati poti, no-

magati pri popravljanju graščin, voziti gradbeni material itd. Tlaka je bila deloma že vnaprej odmerjena, deloma pa jo je gosposka sproti določala in proti njej niso mogli kmetje niti ugovarjati. Tako se je dogajalo, da je moral kmeti, na poziv gosposke, opustiti svoje delo in oditi, bodisi sam bodisi z vprčno živino, na tlako.

O tej tlaki piše že omenjeni zgodovinar Kos med drugim takole:

»Kmetje iz Stivana so morali voziti v mlin ter opravljati tlako pri gradnji in popravljanju devinskega gradu. Če so jih hoteli poslati v Benetke, so se morali podati na pot. Kme-

MILIVOJ DOLANC
(Nadaljevanje na 4. strani)

Morski tokovi čez zemeljski ravnik

● 6 milijonov ton vode na sekundo

Severni Atlantski ocean izgubi vsako sekundo šest milijonov ton vode. Tako so izračunali strokovnjaki. Toda prav toliko vode priteče na to področje od južnega zemeljskega ravnika.

Osnovni morski tokovi ne-nehno krožijo, in sicer na severni poluti kot kazalec na buri, na južni pa v nasprotni smeri. Ameriški strokovnjak Smith je ugotovil, da so tokovi, ki se na zadnjih krajih oceanov gibljejo proti tečajema.

sorazmerno ozki in hitri, ustreznimi tokovi na vzhodni strani morij — ti se gibljejo proti ravniku — pa so široki in počasni.

Med temi oceanskimi rekami je najbolj znan Zalivski tok. Na zahodni strani je ta tok ozek in se giblje s hitrostjo šest vozlov na uro ter odnese s seboj na sekundo od 25 do 50 milijonov ton vode. Teče po Severnem Atlantiku, v bližini afriške celine, nato se obrne proti južozapadni strani. Tam je znan kot Kanarski tok. V zaključku svoje struge spet teče skozi Severni Atlantik, tokrat zelo počasi in na široko.

Tistih šest ton vode, ki steče vsako sekundo čez ravnik nam domestijo delno površinske vode, ki se zbirajo med Groenlandijo in Islandom, pa tudi v Labradorskem morju in zahodni od Gibraltarja, kjer je Sredozemsko morje povezano z Atlantikom.

Temperatura v višini 500 km

Temperatura zračnih molekul v višini 500 km znaša od 1500 do 1700 stopinj. Pri tej temperaturi se začne razkrajati jeklo. V višini 300 km pa znaša ta

temperatura okrog 1000 stopinj. Te podatke je objavil Boris Danilin v nekem članku, ki ga je objavila sovjetska revija »Tehnika-Mologidija«. Boris Danilin je član Akademije znanosti ZSSR in raziskava podatke, ki so jih dostavili sovjetski sputniki.

Kljub temu pa ugotavlja, Danilin, se kozmično letalo (raketa, sputnik ali vesmirska ladja), ki je pogumno do gori omenjene višine, ne bo ugrela od tako visoke temperature. To pa zaradi izredno nizke gostote ozračja, velike brzine vesmirskega letala, žarčne energije, ki prihaja od Sonca, Zemlje in nižjih plasti stratosfere. Tako je n. pr. Temperatura baterij na III. sputniku od 13 do 30 stopinj pod ničlo. Omenjene baterije delujejo nepretrgoma že več kot eno leto in alimentirajo radijske oddajnik na omenjenem sputniku. (Tass)

Gledališki igralec Tone Požar sedemdesetletnik

Prejšnji teden je obhajal svoj sedemdesetletni rojstni dan gledališki igralec Anton Požar, ki je od mladih nog in čim so razmere dopuščale, svoj prosti čas posvečal slovenskemu gledališču v Trstu. Že kot mladenič, to je pred prvo svetovno vojno, se je udeleževal sprva na odru Sent-jakobske Čitalnice, pozneje pa

v Narodnem domu, ko so mu bile poverjene komične vloge ter je z njimi v obolnini meri zabaval tržaško občinstvo. Starejši se živo spominjajo Požarja kot komika še iz dob otroškega udeleževanja pred prvo svetovno vojno v Trstu, ko so skupno z njim nastopali Jano va, Silova, pok. Sila, pozneje, po vojni pa še Mezegecna, Kraljeva, pok. Voukova, Skrbinek, pokojni Kralj, Simene, Terčič, Mikulič, v operi in opereti kot lirigent pok. Polić in drugi, da naštejemo le najvidnejše. In Tone Požar je med njimi zamegal prav vidno mesto, saj je nastopal tudi v večjih in glavnih vlogah bodisi v dramah, komedijah, bodisi v opereti in celo v operi. Tako je med drugim uspešno nastopil tudi v prvih rlogah Floridoria v Mamselle Nitouche, v glasvini v Prodanu nevesti, in klavirski vlogi v senovskih manevrov itd. Bil je larovit in vsestransko sposoben igralec ter posebnost kot komik zelo upoštevan. Sodeloval je pri Slovenskem gledališču do njegovega poizida leta 1920, ko je bilo v Trstu in na vsem Primorskem slovensko kulturno življenje po fašističnem terorju zatrto.

Po razpustitvi Slovenskega gledališča v Trstu se je Požar leta 1947 spet pridružil tukajšnji skupini slovenskih igralcev, kjer — po upokojitvi kot ofical na sodišču — skoraj redno nastopa. Čeprav že v letih se v sleherni zaupani mu vlozi dobro uveljavil ter tako častno zastopa tradicijo starejših tržaških igralške generacije. Rad sprejme kakršna koli dodeljano mu vlogo, da le zadosti stroji srčni želji po odrskem udeleževanju ter s tem služi obnovo slovenski kulturi in umetnosti.

Želimo mu še dolgo življenje ter mnogo uspehov v prid sebi in splošnosti!

—sto

Černigoj razstavlja v Trstu

Tržaški slikar Avgust Černigoj bo otvoril danes razstavo svojih del v občinski galeriji v Trstu. Razstava bo odprta do 16. junija. Našim bralcem priporočamo, da si jo ogledajo. Na sliki: Izvirni linorez »Abesinski motiv«

Opčine nekoč in danes

◆ Odlomek iz sestavka, ki ga je pred več leti napisal Riko Malalan

Pred 50 leti — tako je ob neki priliki pisal tovarš Riko Malalan — so bile Opčine že popolnoma kmečka vas. Vsa polja okoli vasi so bila lepa obdelana in povsod č' njivali so bili latniki...

Nasi očetje in dedje so pridelovali krompir, koruzo, jabol, pa tudi žito, repo in zelje. Po četrti so se okrog vasi vseposod dvigale zlatorumene kope žita. Pozneje so udarjali mlati in ropotala je »barata«, t.j. vrtel v naših škodnjih. Jeseni je ves napajal prijeten dah vina, ki se je kuhalo v bedajih. Bilo je tudi več prsi v naši vasi in otroci smo veselo sprevljali preš do hiše do hiše s slamo v ustih ter pili sladko vince. V

vine. Tudi sadja ni manjkalo. Posebno lepe so bile češnjice...

Nekedane dne so prišli neki gospodje in odmerili najlepša zemljišča in najboljše njive, Pa glade. Kmeti za tem so tam sedaj videli vojašnice. Mnogo let kasneje so na podoben način gospodje vzeli druga zemljišča in na njih zgradili športni igrišče. Podobno se je godilo prej tudi s streliščem na Pikeljen. In tako smo prišli do tega, da mnogo kmetov do danes še ni prejelo nobene odškodnine.

Od nekdanjih 500 glav gorve žirine, ostalo jih je bilo leta 1910, je kolikor danes v vasi le iz kakih 70 glav (Danes večrjetno še mnogo manj. Op. uredin.)...

Zoi sem Opčine za vzgled, ker je prav ta vas tipičen primer propadanja našega kmetijstva. Toda zelo podobno se godi tudi drugim vsem na Tržaškem...

Leta 1958 je izšlo v ZSSR 60.000 novih knjig

Leta 1958 je izšlo v ZSSR nad 60.000 knjig, katerih skupna naklada presega 1,1 milijardo izvodov. Istega leta je izšlo okrog 3.000 revij in drugih periodičnih publikacij v skupno 600 milijonov izvodih. Več tisoč časopisov je izšlo v nakladi, ki presega 13 milijard izvodov.

Iz teh števil je razvidno, da odpade 25% svetovne književne proizvodnje na ZSSR, kjer je izšlo toliko knjig kot v ZDA. Veliki Britaniji, Franciji in Zahodni Nemčiji skupaj.

V ZSSR se tiskajo književna dela iz 56 držav v 76 jezikih različnih. Te številke je objavila ustanova Unesco. (Sovinformbureau)

Če se zdravnik pomoti...

► Človeški faktor pri postavljanju diagnoze

Že stari Latini so opozarjali, da ima zdravnik veliko odgovornost in da je njegova zmota lahko nepopravljiva. Ra-bili pa so tudi izrek, ki pravi: »Medice, cura te ipsura«, kar pomeni, da mora zdravnik pri opravljanju svojega poklica paziti tudi nase.

Že na več kongresih so zdravniki opisovali lastne napake, ki so se vtihotapile v njegovo prakso prav zaradi človeškega faktorja, o katerem bi na splošno dejali: tudi zdravnik je končno samo človek.

Dr. Elliot-Binns omenja nekatere izmed svojih napak. Tako ni ugotovil raka na pljučih bolnika, o katerem je bil prepričan, da je hipohonder, t. j., da si domišlja, da je bolan, in da zato kar naprej toži o bolečinah. Spet drugič, ko je bil preučen od dela, ni ugotovil nosečnosti neke ženske, ki je rodila dva dni kasneje. Neki deklici ni skrbno pregledal oteklino, ki se je kasneje razvila v nevarno holecen itd.

Pri polovici izmed vseh pri-merov, pri katerih je zagrešil napake, išče omenjeni zdravnik vzroke v osebnem nerazpoloženju in v trenutni slabosti, zaradi katere ni mogel vestno opraviti svojih dolžnosti. Takole je zaključil omenjeno poročilo: »Prav kot pri vseh drugih ljudeh je tudi pri zdravniku treba upoštevati vrsto čimteljev, kot so utrujenost, bolezen, vsakdanje skrbi ali nestrpnost, ki zdravnika potem ovirajo pri natančni ugotovitvi bolezni.«

Če se hoče zdravnik rešiti vpliva tega faktorja, mora predvsem poznati samega sebe in svoje slabosti, piše omenjeni

DOMAČI PROBLEMI IN VESTI

Za pravično odškodnino kmetom ki so bili prizadeti zaradi vojaških naprav

♦ **Komunistični poslanec Franco je v parlamentu predložil resolucijo, ki zahteva pravico za naše kmete**

Nasilno razlašanje kmetov, rekvizicije številnih zemljišč ter vedno večje spreminjanje kraških travnikov in pašnikov v vojaška vežališča, so poleg nekaterih drugih činiteljev, kot n. pr. zastarelega kmetijskega ustroja, prevelike razcepljenosti kmetijske posesti, preizkušnje cene pridelkov, previsoke cene gnojil in strojev za obdelovanje zemlje, previsoki davki in drugih nepriključ, razlog neprestane nazadovanja kmetijstva in lahko bi rekli njegovega hiranja.

Kmetje vedno bolj zapuščajo zemljo in iščejo zaposlitve drugje. Tisti pa, ki kljubujejo vsem tem nepravilnostim, se morajo trdo boriti za svoj nadaljnji obstanek.

Naši predstavniki v občinskih svetih, v pokrajinskem svetu v Trstu in v rimskem parlamentu pozorno spremljajo vse probleme kmetijstva in se odločijo zavzemajo za njegovo pošteno in pravično obravnavo. Pretekli teden se je skupina poslancev se posebej zavedala za to, da bi bili sprejeti primerni ukrepi za zaščito kmetijstva, zlasti male posesti neposrednih obdelovalcev, ki so, zlasti v zadnjem času, močno prizadeti zaradi vojaških vaj in rekvizicij zemljišč.

26. maja so komunistični poslanci Franco iz Tržača, Beltrame iz Vidma, Vidali iz Trsta in Corri, ki je član parlamentarne komisije za obrambo, postavili v parlamentu posebno resolucijo, v kateri se zavzemajo za zaščito kmetijstva na območjih področij, ki zlasti v zadnjem času, mnogo trpi zaradi vojaških vaj. V omenjeni resoluciji poslanci pozivajo vlado, naj preuči možnosti olajšanja omejitev, ki so jih postavile vojaške oblasti na nekaterih področjih dežele Furlanija-Juljska krajina, naj čimprej izplača odškodnino za raz-

plačevati davke tudi na zemljišča, ki dejansko niso več njehova. Zaradi tega so prizadeti številne kmečke družine.

Poslanec Franco je nadalje orisal stanje kmetijstva v nekaterih vaseh na Tržaškem, kot n. pr. v Trebčah, kjer se je zaradi vojaških vaj, živinoreja zmanjšala skoraj za 50%. Kmetje ne prejemajo nobene odškodnine, pač pa morajo še nadalje plačevati davke tudi na zemljišča od katerih že vrsto let nimajo nobene koristi. Vojaške oblasti zahtevajo od kmetov, naj vsak primer škode sproti sporoči komandi in naj navedejo celo vrsto vozila, s katerim je bila omenjena škoda povzročena. Na področju Velikega Repna obstaja večje vežališče za streljanje. Kmetje morajo še vedno plačevati davke toda od zemljišča nimajo nobene koristi. Na raznih področjih in zlasti je kmetijstvo na Tržaškem ozemlju. V obrazložitvi je poudaril dejstvo, da so zaradi vojaških vaj prizadeti predvsem mali kmetje, ki neposredno obdelujejo svojo zemljo. Na Tržaškem ozemlju gre v glavnem za škodo, ki jo povzročajo vojaška motorna vozila in tanki, na nekaterih drugih področjih pa za vrsto odredov vojaške oblasti, ki očitno zavirajo razvoj kmetijstva. Tako med drugim ne smejo kmetje nekaterih področij Furlanije sekati gozdov, kopati jarkov ali na kakršen koli način graditi novih naprav za umetno namakanje zemlje. Na Gorickem je vojaška oblast zgradila razne vojaške objekte na zemljiščih, ki so last malih kmetov, ni pa izplačala odškodnine. Tu se pojavlja tudi kričanje protislovje v tem, da prizadeti kmetje niso bili razlašeni in morajo še nadalje

lir škodo na leto. Vojaška oblast se namerava poslužiti razlastitvenega dekreta, s čimer pa se prizadeti kmetje ne strinjajo.

Kot je znano je bil poslanec Franco v sklopu parlamentarne komisije KPI, ki je pred nedavnim obiskala Tržaško ozemlje in se je osebno zanimala za položaj kmetov tako iz Lonjerja in Padrič, kakor tudi iz Trebč in Repna. Upamo, da bo njegov nastop imel pozitivne sadove. Stanje, kakršno je danes vsakakor, ne sme trajati v nedogled. Kmetje morajo dobiti odškodnino za izgube, ki so jih utrpeli in to čimprej!

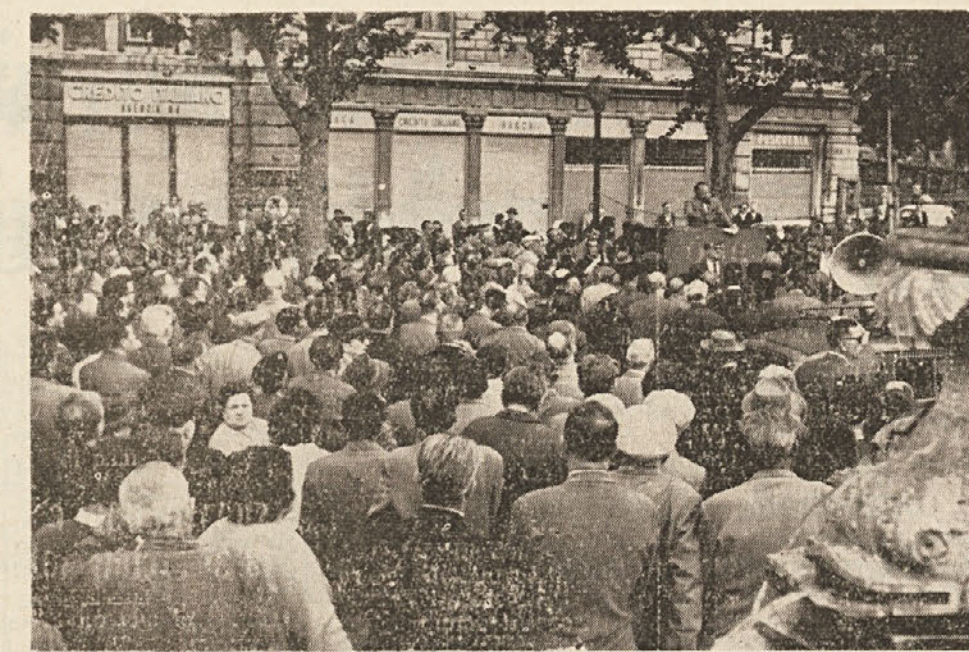
Zaključek šolskega leta na osnovnih šolah

► **Tradicionalne zaključne prireditve in razstave ročnih del**

Preteklo soboto se je zaključil redni pouk na osnovnih šolah, v sredo in četrtek pa so bili izpiti na teh šolah. Novost ob zaključku letošnjega šolskega leta je ta, da so mogli polagati izpite učenci drugega razreda osnovnih šol. Kot je znano, so to sedaj polagali izpiti učenci tretjega razreda. Izpit po končanem drugem razredu je narokoval sprememba šolske uredbe. Danes je osnovna šola praktično razdeljena v dve skupini. Prvo skupino tvori prvi in drugi razred, drugo skupino pa ostali trije razredi. Zato pa ostane še nadalje v veljavi ureditev, ki določa izpit tudi v petem razredu, iz katerega gredo potem učenci v nižjo srednjo ali pa v strokovno šolo.

Kakšni so rezultati letošnjega šolskega leta še ni znano, saj niso bili še objavljeni tozadevni podatki. Povsem lahko pa že vnaprej sklepamo, da niti letošnje leto ne bo prineslo bistvenih presenečenj. Na splošno se učenci zelo radi učijo in učiteljsko in vsehstransko prizadeva, da bi bila raven naših otrok čim višja. Mnogo manj truda pa bi bilo, ako bi šole imele na razpolago potrebna učila in druge učne pripomočke. Toda na žalost vlada v tem pogledu prava revščina in to skoraj na vseh šolah. To smo ugotovili tudi ko smo pred nedavnim obiskali nekatere šole v tržaški občini. Tudi šolski programi ne odgovarjajo obstoječim zahtevam in potrebam. To je, lahko rečemo, splošna ugotovitev vseh pedagogov. Pa še na nekaj ne smemo pozabiti, namreč na dejstvo, da je šolsko leto razmeroma prekratko in da je povrh tega še toliko vmesnih praznikov in malih počitnic. Vse to terja tako od učencev kot od učnega osebja, mnogo več truda kot bi ga bilo treba, ako bi bilo na razpolago več časa, ako bi obstajal ustrezen učni načrt in ako bi imeli vse šole potrebna učila.

Slovenske šole imajo to lepo navado, da ob zaključku šolskega leta organizirajo javne šolske prireditve in razstave ročnih del. Lepo je, da nekatere šole, takorekoč, tekmujejo med seboj tudi v tem pogledu. Nekatere šole na Tržaškem so imele zaključne prireditve že na praznik, ki je bil 28. maja, druge so jih imele pre-

Naša federacija je priredila že vrsto uspešnih javnih zborovanj, na katerih se obravnavajo pereči tržaški problemi. Prejšnji teden je bilo veliko zborovanje na trgu Garibaldi. Na njem je govoril poslanec Vidali. V svojem govoru je zlasti orisal nerazumevanje, ki ga ima klerikalna vlada do problemov tržaškega gospodarstva. Namesto da bi vlada sprejela konkretne ukrepe za pošteno gospodarstva namerava celo skriti teritorialni proračun, kar obsoja vsa tržaška javnost

teklo nedeljo; nekaj prireditev je bilo na praznik republike, nekaj pa jih bo prihodnjo nedeljo. Openka šola bo imela svojo prireditev v soboto 6. junija.

Na Telovo, t. j. 28. maja, je bila prav lepa prireditev v Salezu. Prireditev je bila v šolski telovadnici, ki jo je hvaljevo občinstvo napolnilo do zadnjega kotička. Spored je obsegal sledeče točke: enodejanka "Moja in živali", več krajših prizorov, parodijo Avenikovcev in pa nastop šolskega zbora, ki je zapel vrsto otroških pesmi.

Tudi šola v Borštu je imela na Telovo lepo prireditev. Na sporedu je bila pravljica igra v štirih dejanjih "Mogočni pristan", ki jo je napisal Fran Milčinski. Igra je tako lepo uspela, da je občinstvo zahtevalo njeno ponovitve.

V nedeljo, 31. maja je bila prireditev v Mavhinju. Tudi tu je bil spored precej obsežen in je vseboval razne prizorčke, solospesve, recitacije in enodejanko "Zamorec".

Istega dne je bila prireditev tudi v Trebčah. Tudi tu je bil program zelo pester in lepo podan. Pri njegovem izvajanju so sodelovali vsi učenci. Med drugim je bila na sporedu Bevkova tridejanka "Bedak Pavlek" s petjem in plesi, enodejanka "Prodajalka Metka", balet o

pomladi in nastop šolskega pevskega zbora, Dvorana Ljudskega doma, kjer se je prireditev vršila je bila polna hvaljevo staršev in prijateljev šolske mladine.

V nedeljo so bile razstave ročnih del v Salezu, Nabrežini, Šempolaju in Trebčah. Vse razstave si je ogledalo številno občinstvo, ki je izražalo svoje zadovoljstvo nad uspehi šolskih otrok.

Šolska prireditve v Dolini

Iz Doline smo prejeli sledeče obvestilo:

Na slovenski osnovni šoli v Dolini bo razstava ročnih del in risb v nedeljo 7. t. m. ob 9. ure dalje do večera. Isti dan bo, z začetkom ob 17. uri, zaključna šolska prireditev s sledečim sporedom: IZGUBLJENI RAJ — pravljica igra v treh dejanjih; PAVLIHA IN POLICAJ — smešna enodejanka; Pevske točke. Ljubitelji šolske mladine in starši vljudno vabljeni!

Šolski upravitelj.

SOZALJE — Umrl je tovariš Josip Zobeč iz Sv. M. Magdalene spodnje 557. Zveza upokojencev-CGLI izraža preko našega lista žalostnim svojim svoje najgloblje sožalje.

SOLA GLASBENE MATICE

V nedeljo 7. junija ob 16.30 v kinodvorani v BOLJUNCU

nastop gojencev Glasbene šole
s sodelovanjem otroškega pevskega zbora

Slovensko narodno gledališče v Trstu

V soboto 6. t. m. ob 21. uri v Auditoriju v Trstu premiera

PAOLO LEVI
"Po čem je resnica"

komedija v dveh dejanjih
V nedeljo 7. t. m. ob 17. uri v Auditoriju v Trstu, v torek 9. t. m. ob 20.30 v kinodvorani v Škedenju

PAOLO LEVI

"Po čem je resnica"
V nedeljo 14. t. m. ob 16.30 in ob 20. na stadionu "Prvi maj"

na prostem

Gostovanje mestnega gledališča iz Ljubljane

MARIN DRŽIČ

TRIPCE DE UTOLICE

komedija v treh dejanjih
V primeru slabega vremena hosta predstavi v dvorani.

Nadaljevanja z 2. in s 3. strani

Tržaški Kras v peteklosti

tje iz Mavhinj so morali po dva dni grabiti in žeti ter več jati žito. Kmetje iz Samatorce so morali-voziti teran do Soče, dva voza sena in o božiču voz lesa in ob košnji grabiti dva ali tri dni. V župi Repen je morala vsaka kmetija voziti voz vina od Soče sem, če pa je bilo treba, tudi tovoriti voz žita od Senožeč. Vsi pod Devin spadajo kmetje so morali na gla varjev ukaz voziti vodo od Stivana, če je zmanjkalo v grajskem vodnjaku v Devinu. Kmetje s Proseka so morali obdelovati grajske vinograde pod prosekim stolpom in voziti gorozje v devinski grad. Razen tega pa so morali voziti sol, kolikor jo je grajsčina potrebovala in nositi pisma iz Devina v Trst in obratno.

Razumljivo je, da je prekomerno izkoriščanje kmečkega ljudstva privedlo do tega, da je ljudstvo začelo vedno bolj opuščati svojo zemljo. Začelo je množično uhajati v bližnja mesta, zlasti v Trst. Ta beg je sčasom postavil v neugoden položaj tudi gospodo, saj ni imela več dovolj ljudi za obdelovanje posestev, niti ni prejela davkov in drugih dajatev. Kmetijstvo je vedno bolj propadalo. To se je dogajalo že v 15. stoletju. In tedaj je gosposka poskrbela za naselitev številnih družin, ki so iz Balkana bežale pred Turki. Tudi te družine so se sčasom poslovenile in na njih prvotni izvor nas spominjajo samo še njihovi priimki, kot n. pr. Horvatin, Bežjak (Bijzjak), Milič, Matačić, Ban itid.

Tudi za Kras velja rek, da se kolo zgodovine obrača. Ko so se na Krasu naselili prvi slovenski prebivalci so tam našli zapuščenno ozemlje in gozdove. Uredili so to ozemlje in ga v potu svojega obraza spreminili v rodovitna polja, travnike, vinograde in pašnike. Prišla je zatem gospoda in se vsega nasilno polastila. Iz svojih kmetov so tudi našli kraški pradedi postali podložniki in lahko bi rekli sužnji gospode. Polagoma so se skušali otresti tega težkega jarma. To jim ni uspelo. Zato so začeli trumoma zapuščati svojo zemljo in se seliti v mesta.

Tudi danes smo priča begu kmečkega ljudstva iz dežele in vedno večje opuščanje kmetijstva. K temu jih silijo nove razmere, ki v nobenem pogledu niso naklonjene kmetom, dasi bi se dalo z nekaj dobre volje, ne le obraniti temveč celo pospešiti kmetijstvo na Krasu, saj obstajajo v tem pogledu lahki rešitvi vsi potrebni pogoji.

Tudi danes smo priča begu kmečkega ljudstva iz dežele in vedno večje opuščanje kmetijstva. K temu jih silijo nove razmere, ki v nobenem pogledu niso naklonjene kmetom, dasi bi se dalo z nekaj dobre volje, ne le obraniti temveč celo pospešiti kmetijstvo na Krasu, saj obstajajo v tem pogledu lahki rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

rešitvi vsi potrebni pogoji.

vsem pravična in pravilna! Tudi borba ni le borba za dosego pravične pokojnine žena temveč je borba za dosego zaslužnega priznanja ženam in v njenem borba za dvig življenjske ravni ljudstva ter za izboljšanje ekonomskega stanja v splošno.

UDI in ZDZ bosta v prihodnjih mesecih pospešili priznavanja za dosego teh ciljev. Ta namen so v vidiku številnih manifestacij, ki imajo namo okrepiti borbo za dosego pravičnih ciljev.

Me žene smo prepričane, da bomo zmogle v tej pravici borbi. Ta uspeh pa je v celoti meri odvisen tudi od enotnosti v naših vrstah, ne glede na politično ali versko prepričanje žena!

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

ZUZEK-WALDERSTEIN VER

Življenje partije in ZKMI

Problemi komunističnega tiska

Naša federacija pripravlja partijsko skupščino, na kateri se bodo obravnavali problemi našega tiska. Na to skupščino ne bodo povabljeni le raznašalci naših listov in revij, temveč tudi tovariši, ki so odgovorni za tisk in propagando, politični in organizacijski sekretarji sekcij, sekretarji celic in aktivisti raznih partijskih organizacij. Na tej skupščini bodo sprejete konkretne obveznosti glede širjenja našega tiska in to v vidiku bližnje politične in propagandne kampanje "meseca komunističnega tiska".

V tem sestavku se želimo dotakniti nekaterih dejstev, ki jih čisto srečujemo pri našem delu. Mislimo predvsem na propagandna vprašanja.

Ko se zgodi v svetu ali pa pri nas kak pomembnejši dogodek, ki je vreden, da se mu posveti posebna pozornost, se čisto dogaja, da prihajajo tovariši na našo federacijo in povprašajo po propagandnem gradivu, kot so lepaki, letaki brošure in zahtevajo celo zborovanja.

Vse to je v redu in kaže, da se tovariši v resnici zanimajo za probleme in želijo z njimi zainteresirati, ne le ostale tovaršne in simpatizerje, temveč tudi širši javnost.

Toda ob tej priliki želimo tovaršne opozoriti na nekaj, drugega, na kar mislimo, da polagajo še vedno premalo pozornosti. To je na problem našega tiska.

Komunisti imamo svoj dnevni časopis "Unita". Časopis je zelo dobro urejen in prinaša vsak dan zelo sveže novice iz vsega sveta. Razen dnevnika obstajajo še drugi časopisi in revije, med katerimi je tudi naš list. Tovariši se morajo v prvi vrsti resno zavedati dejstva, da je prav tisk tisto sredstvo, ki najuspešneje širi propagando. Zato je potrebno, da se tisku posveča največja skrb. Ni dovolj, da se naredi nekaj v času posebne kampanje za tisk, to je ob priliki takojšnje novostne tiskane. Širjenje tiska se mora nadaljevati skozi vse leto. Le na ta način se neprestano in uspešno

Kampanja za vpis v KPI

Po vsem teritoriju se nadaljuje izredna kampanja za pridobivanje novih članov za partijo. V podkrepitev te kampanje in v raznih sekcijah podvzeli povsem nove in svojevrstne pobude. Namen teh pobud je seznaniti čim večje število delovnih ljudi s cilji in programom partije, pa tudi z borbo, ki jo vodi, tako na političnem kot na gospodarskem področju.

Tovariši iz Trebč so razdelili med vaščane več sto pisem, v katerih so podprane vse važnejše borbe, ki jih partija vodi tudi v krajevnem merilu. Tovariši iz Trebč vabijo vse vaščane-antifašiste in demokrate, naj vstopijo v partijo.

Tovariši iz Tržaškega arzenala so izdali posebno izdajo notranjega biltena, ki obravnava probleme, ki so združeni s pridobivanjem novih članov za partijo.

Tovariši v sekcije Tomazič so razširili med simpatizerje tamkajšnjega